

קבץ

תּוֹרַת הַנַּחַל

דבורים נוראים ונפלאים, מעוררים מעירים ומחזקים, אשר מתוך הנחל נובע מקור חכמה נובעים, להחיות נפש כל חי ומשם ישקו העדרים, להתחזק בעבודת הבורא בכל דרגה שיהיו נמצאים

אשר נאמרו בסעודה שלישית מפי
מרן מוהר"א ש שליט"א

שבת קדש פְּרַשַׁת פֶּלֶק ה'תשע"ג

ידבר נוראות נפלאות מענין ההקפדה על שלשת התפלות שהן בחינת מחנה ישראל, וענין התפלה והתבודדות שמגנים על המוחין במחיצה פרוסה בפני תאות נאוף, ויחזק מאוד על ענין התפלה בכללות וזהירות מקלפת בלעם הרשע, רחמנא ליצלן

יצא לאור ערב שבת פְּרַשַׁת פֶּלֶק תשע"ד
על ידי תלמידי מתיבתא 'חיבל הקדש' חסידי ברסלב
עיר הקדש ירושלים תובכ"א

הַפְתַּת לְהַשִּׁיג אֶת הַקּוֹנְטָרַס הַקְדוֹשׁ הַזֶּה
וְכָל סִפְרֵי אֲדָמוֹ"ר מוֹהַר"ן מִבְּרֶסְלֵב זִי"ע
וְסִפְרֵי תַלְמִידָיו הַקְדוֹשִׁים:

בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל

יְבִנְאֵל עִיר בְּרֶסְלֵב

גָּלִיל.

בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית

מְתִיבְתָא הַיְכָל הַקֹּדֶשׁ

Mesifta Heichal Hakodesh

1129 – 42nd Street

Brooklyn N.Y. 11219

ניתן לקבל את הגליון מידי שבוע באמצעות הדוא"ל
breslovinternational@gmail.com

סְעֵדָה שְׁלִישִׁית פְּרָשֶׁת בְּלֶק ה'תשע"ג

מְאֹמֵר

מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל כִּמָּה הוּא? תְּלַתָּא פְּרָסִי

בְּסְעֵדָה שְׁלִישִׁית, סְעֵדַת רַעְוָא דְרַעְוִין, דְּבַר מוֹחֲרָא"ש נ"י דְבוּרִים נוֹרְאִים וְנִפְלְאִים מְאֹד, עַל פִּי דְבַרֵי רַבְנּוּ ו'ל, בְּלֶקוּמֵי מוֹחֲרָא"ן חֶלְק ב' סִימָן ח', הַמְדַבֵּר מִתְּכַנְעֵת קַלְפַּת עוּג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן עַל יְדֵי מִשָּׁה רַבְנּוּ, עֵינֵן שָׁם.

מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל כִּמָּה הוּא? תְּלַתָּא פְּרָסִי

פְּתַח וְאֹמֵר מוֹחֲרָא"ש נ"י, רַבְנּוּ ו'ל אֹמֵר (מוֹחֲרָא"ש נ"י חוֹר עַל נִקְדָּה אַחַת שְׁבַתְוֹרָה זוּ שֶׁל רַבְנּוּ ו'ל): זֶה פְּרוּשׁ מְאֹמֵר חֲכָמֵינוּ תְּקוּדוֹשִׁים (בְּרִכּוֹת נד ע"ב), עַל עוּג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן, שְׁאֹמֵר: 'מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל כִּמָּה הוּא? תְּלַתָּא פְּרָסִי, מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל, הוּא קְרִישַׁת הַמַּחְנֵה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּבְמֹו שְׁבַתְוֹב (דְּבָרִים כג, טו): "וְהָיָה מַחְנֵיךָ קְרוֹשׁ", וְעַקֵּר קְרִישַׁת הַמַּחְנֵה יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי שְׁמִירָה מִתְּאֹת נְאוּת, שְׁהוּא עַל יְדֵי תְּלַתָּא פְּרָסִי, הֵינּוּ הַשְּׁלִישׁ מַחֲיִצוֹת שֶׁל הַמַּחְ, שְׁנֵבְנִים עַל יְדֵי הַשְּׁלִישַׁת תְּפִלוֹת שְׁחֲרִית מַנְחָה וּבְמַעְרִיב, וְאֹמֵר עוּג, אֵיזִיל וְאֵיעֵקֵר טוֹרָא בַּת תְּלַתָּא פְּרָסִי וְאֵשְׁרֵי עֲלֵייהוּ, אֵלֶּךְ וְאֵעֵקֵר הַר בַּת תְּלַתָּא פְּרָסִי, כְּנֻגַּד מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל, וְאֵכְטַל אוֹתָם מִתְּפִלָּתָם, אֵכָּל מִשָּׁה רַבְנּוּ הַכְּנִיעַ אוֹתוֹ וְכוּ'; עֵינֵן שָׁם כָּל זֹאת בְּדַבְרֵי רַבְנּוּ ו'ל.

שלשת תפלות הקדושות בונות חומות למח האדם מתאות נאוף

והספיר מוהרא"ש נ"י, כי הנה זה ברור, שעקר קדשת מנחה ישראל תלוי בשלשת התפלות שמתפללים בכל יום, שחרית מנחה מעריב, כי שלשת התפלות, שמתפללים בכל אחת מהשתנות זמני היום, ערב ובקר צהרים, בונים את המוחין של האדם, ונעשים כמחיצה פרוסה בפני תאות נאוף. כי תאות נאוף היא קלפה קשה החורטת קדשת מחו של אדם, ומכנסת בו מחשבות זרות והרהורים רעים, ומנסה לנתק אותו מדבקות הקדוש-ברוך-הוא, אבל על ידי שאדם מתגבר בכל אחת משלשת השתנות זמני היום, לעמוד ולהתפלל לפני הקדוש-ברוך-הוא, ובבקר, מיד שמתחיל היום, וכן בצהרים, באמצע תקופ טרדותיו ועסקיו, וכן בערב, בזמן שנופלת עליו עיפות ושנה, מוסר נפשו לעמוד בתפלה, על ידי זה דוחה מעל עצמו תאות נאוף, ולאט לאט בונה מחיצות מחו, עד שהם פרוסות תמיד בפני תאוה זאת.

מעלת האדם הנוכה לבנו את לבו ומחו בעת התפלה

והענין בזה, כי עקר עבודת התפלה, לקשר מחו אל דבורי פיו, שישמע אזניו מה שמוציא מפיו, ויכוון לבו לפרוש המלות, וכל מה שאדם מכריח מחו להקשיב לדבורי פיו, ולהתבונן בתבות התפלה, על ידי זה מקדש ומטהר את מחו מכל הבלי עולם הנה, וזוכה לדבקות נפלאה בהשם יתברך. ובודאי זו יגיעה ועבודה עצומה, כי המחשבות

הזרות רודפות אחרי אדם מאד בשעת התפלה, ודיקא בשעת התפלה מתגברים עליו הכלבולים והמחשבות הזרות (לקישי מוהר"ן חלק א' סימן ל'), אבל בשאדם מוסר נפשו לקשר מוח ומחשבתו לדבורי פיו, בא לדבקות נפלאה בהשם יתברך, ובונה את מוחו עד שהם במחיצות פרוסות בפני תאות נאוף, וזוכה לקדשה עליונה. וכמו שפעם אמר הרב הקדוש השר שלום מבעלזא זי"ע: – "אם היה האדם זוכה להתפלל לשמונה עשרה אחת זכה ונקיה, בלי מחשבות זרות, היה זוכה לרוח הקדוש".

ספר המוסר שלמד הרב מבריסק זי"ע

וצדיקים אמרו, שהתפלה אצלם כמו למוד בספר מוסר, וכמו שפעם אמר הגאון הקדוש רבי חיים מבריסק ז"ל, בששאלו אותו: "למה לא רואים אותו ללמד ספרי מוסר בכל יום?" ענה ואמר להם: – "הספר מוסר שלי הוא השמונה עשרה"... הינו כי למוד מוסר מזכיר לאדם את השם יתברך, ומעורר אותו לעשות השבון הנפש: – איפוא נמצא בעולם, וזהו השמונה עשרה שלי, שמזכיר לי את השם יתברך, ומעורר אותי לקשר כל פרטי החיים שלי אל השם יתברך...

אפשר להבין את מעלת התפלה בהתבוננות על הכלבולים שנגנדה

והנה את מעלת התפלה, ואת נפלאות הבנינים הקדושים שנבנים אז, אפשר להבין על ידי התבוננות בעצם התגברות המחשבות הזרות שיש לאדם בשעת התפלה, כי דיקא מחמת שכל תפלה בונה מוחין חדשים, ומתקן עולמות אחרים, עד שאין תפלה

אחת דומה לחברתה כלל, וכמבאר כל זה בכתבי האריז"ל (ע"ז ע"ז חיים
 שער ג' פרק ב'), לכן דיקא בכל תפלה, מתגברים מחשבות זרות ובלבולים
 אחרים, זה לעומת זה, של תקוני התפלה הנעשים אז, אבל על ידי
 שאדם מתגבר במסירת נפש לקשר מהו ומחשבתו אל דבורי התפלה,
 על ידי זה בונה בנינים קדושים אלו, וגורם תקונים נפלאים בכל
 העולמות.

מעלת התפלה כשהיא בצביר ובבית הכנסת דיקא

וזוהי מעלת התפלה בבית הכנסת ובצבור, שלש פעמים ביום,
 ערב ובקר וצהרים, כי בשאדם מתפלל בבית הכנסת עם הצבור, קל
 לו יותר להתלהב בעת התפלה, ולקשר מהו אל דבורי פיו, ולהתפלל
 בראוי, מה-שאין-בן בשמתפלל ביחידות בביתו, קשה לבא לידי
 התלהבות התפלה, וגם עלול לקצר בתפלתו, ומפסיד בידיים עניית אמן
 יהא שמייה רבה, קדשה, וברכו, וכל התפלה נעשה אצלו לעל ולמשא,
 ומבקש להפטר ממונה מה שיותר מהר, מה-שאין-בן בשמוסר נפשו
 לקבת לבית הכנסת שלש פעמים ביום, ומדקדק להתפלל עם הצבור,
 ולענות קדיש, קדשה, וברכו, אז התפלה נעשית כדבר קבוע אצלו,
 ויזכה סוף כל סוף להגיע לידי כונת התפלה באמת.

התחלת פריקת על מלכות שמים היא על ידי זלוזל בתפלות

וזאת רואים בחוש, שפריקת על תיחדות, רחמנא ליצלן,
 מתחלת עם זלוזל בתפלה, שהנה מוצא עצמו מרוד מאד באמצע היום

מִלְּהִתְפַּלֵּל מְנַחָה, וּמִתִּיר לְעֲצֹמוֹ לְהִשְׁמַט וּלְהִתְפַּלֵּל פְּעָמִים שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה לְעֶרְבִית, וְהֵנָּה עָיַף מְאֹד מִלְּהִתְפַּלֵּל עֶרְבִית, וּמִתִּיר לְעֲצֹמוֹ לְסַמֵּךְ עַל שְׁתֵּי שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה לְשַׁחְרִית, וְכֵּן מִתְּחִיל לְזַלֵּזַל בְּתַפְלַת שַׁחְרִית, וּמִקְצֵץ בְּאִמִּירַת הַקְּרָבָנוֹת, וּמִתְּחִיל מִ"בְּרוּךְ שְׂאֵמֵר", עַד שְׁמִסְתַּפֵּק בְּאִמִּירַת קְרִיאַת שְׁמַע וּשְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה לְבַד, עַד שְׁמוֹנִיחַ הַתְּפִלָּה לְגַמְרֵי, רַחֲמֵנָּא לִיצְלוֹ.

הַרְצָחָה לְהַשְׂאֵר קִנּוּ בְּמַחְנֵה יִשְׂרָאֵל – וְקָפִיד עַל הַתְּפִלוֹת:

וְלִכֵּן מוֹבְנִים מְאֹד דְּבָרֵי רַבְּנֵי ז"ל: "מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל בְּפִנֵּי הַיּוֹם? תִּלְתָּא פְּרָסִי", שְׁעָקֵר קַדְשַׁת הַמַּחְנֵה יִשְׂרָאֵל הֵן שְׁלֹשַׁת הַתְּפִלוֹת, וְכֵּן זְמַן שְׂאֵדָם נִזְהָר לְהִתְפַּלֵּל שְׁלֹשַׁת הַתְּפִלוֹת בְּכָל יוֹם בְּבֵית הַבְּנֵינֵת וּבְצַבּוּר, מִכְּמַח שֵׁיִשְׂאֵר בְּתוֹךְ מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל, וְיִזְכֶּה לְבָנוֹת שְׁלֵשׁ מְחִיצוֹת קְדוּשׁוֹת סְבִיבוֹת לְמַחוּ, שֵׁיִשְׂמְרוּ אוֹתוֹ מִכָּל רַע, אֲבָל מִיַּד שְׁמוֹנִיחַ בְּשִׁלְשׁ הַתְּפִלוֹת, וְאִינוּ מְדַקְדָּק לְהִתְפַּלֵּל אוֹתָן בְּבֵית הַבְּנֵינֵת וּבְצַבּוּר בְּרָאוּי, בְּזֶה מִתְּחִיל לְצִאת מִקְדְּשַׁת מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל, וּכְבָר אֵין לוֹ מְחִיצוֹת פְּרוּסוֹת בְּפִנֵּי תַּאֲוֹת נְאוּף, וּפּוֹתֵחַ פֶּתַח וְשַׁעַר לְקַלְפֵת עוֹג מְלֻךְ הַבָּשָׂן לְשִׁלּוּט בּוֹ, עַד שְׁנִמְצָא בְּסַבְּנָה גְדוֹלָה שְׁלֵא יוֹצִיא אוֹתוֹ מִמַּחְנֵה יִשְׂרָאֵל לְגַמְרֵי, חֵם וְשִׁלּוּם.

עֲצַת עוֹג מְלֻךְ הַבָּשָׂן – לְעִשׂוֹת מִכָּל עֲנִין הַתְּפִלָּה הַר גְּדוֹל

וְהֵנָּה עֲצַת עוֹג מְלֻךְ הַבָּשָׂן הֵיִתְהָ, לְקַחַת הַר גְּדוֹל תִּלְתָּא פְּרָסִי, וְלִזְרֵק עַל מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל, שְׁזוּהֵי עֲצַת הַיִּצְרַר הָרַע לְעִשׂוֹת "הַר גְּדוֹל"

מַעֲבֹדֶת הַתְּפִלָּה וּמְחִלִּיכָה לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְאוֹמֵר לְאָדָם: 'זוֹ עֲבוּדָה קָשָׁה וְכִבְדָּה מְאֹד לְקוֹם בְּבֶקֶר מִן הַמָּטָה, וְלִלְכֵת לְבֵית הַכְּנָסֶת לְהַתְּפַלֵּל'... וְכֵן אוֹמֵר לוֹ בְּאַמְצַע הַיּוֹם: 'אַתָּה עָסוּק וְטָרוּד מְאֹד בְּעֵסֶק הַפְּרֻנְסָה, אֵינְךָ יָכוֹל לְלָכֶת עִשְׂוֹ לְבֵית הַכְּנָסֶת'... וְכֵן בְּלִילָה אוֹמֵר לוֹ: 'הֲרִי מְאַחֵר מְאֹד, וְאַתָּה עֵינֶיךָ וַיִּגַע, וְלָמָּה לָךְ לְלָכֶת עִשְׂוֹ לְבֵית הַכְּנָסֶת?'... וְכֵן עוֹשֶׂה "הַר גְּדוֹל" מְכַל עֵסֶק הַתְּפִלָּה, וְרוֹצֵה לְקַבֵּר בְּתוֹכָהּ נַפְשוֹת יִשְׂרָאֵל, חֵם וְשָׁלוֹם, וְלִמְנַע אוֹתָם מֵעֲבוּדַת הַתְּפִלָּה, וְצָרִיכִים לְהַתְּגַבֵּר בְּכַח גְּדוֹל כְּנַגְדּוֹ, וְלַחֲבִין שְׁוֶה רַק פֶּחַד מְדָמָה שְׁרוּצָה לְזֶרֶק עַל הָאָדָם, וְכֹאשֵׁר יִתְגַבֵּר בְּעִזּוֹת דְּקֻדְשָׁה, וַיִּלָּךְ לְבֵית הַכְּנָסֶת לְהַתְּפַלֵּל, יִרְאֶה שְׁחַבֵּל דְּמִיּוֹן שֶׁל שְׂוֹא שְׂקָר, וְאִין עוֹד דְּבַר טוֹב וְנִגְעִים כְּמוֹ תְּפִלָּה בְּבֵית הַכְּנָסֶת עִם הַצְּבוּר.

עַר הַהִתְחַזְקוֹת צָרִיכִים לְתַפְּלוֹת מִנְחָה וּבִזְבוּתָהּ זִכְרִים לְהַנְּאֵל

וְהִנֵּה אֵת הַהִתְחַזְקוֹת הַזֹּאת צָרִיכִים בְּעֵת תְּפִילַת הַמִּנְחָה בְּיֹתֵר, כִּי תְּפִלָּה זוֹ הִיא בְּאֵה בְּאֵמַת בְּאַמְצַע מְרֻדָּת עֵסְקֵי הַיּוֹם, בְּפֶרֶט בְּיָמֵי הַחֶרֶף, וְאִין מִתְגַבֵּר הַיִּצֵּר הָרַע מְאֹד לְמַנַּע אוֹתוֹ מִן הַתְּפִלָּה, וְאִין צָרִיכִים לְהַתְּגַבֵּר עִם כָּל הַכּוֹחוֹת לְלָכֶת לְבֵית הַכְּנָסֶת לְהַתְּפַלֵּל, וְכִמוֹ שְׂאִמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (בְּרַכּוֹת ו' ע"ב): 'לְעוֹלָם יֵהָא אָדָם זְהִיר בְּתַפְּלוֹת הַמִּנְחָה, שְׁחֲרֵי אֱלֹהֵינוּ לֹא נִעְנֶה אֱלֹא בְּתַפְּלוֹת הַמִּנְחָה'. וְצָרִיכִים זְהִירוֹת יִתְרָה לְהַתְּגַבֵּר עַל כָּל הַמְּנִיעוֹת, וְלְהַתְּפַלֵּל תְּפִלַּת מִנְחָה בְּבֵית הַכְּנָסֶת וּבְצְבוּר, וְהַזְכוּת הַזֹּאת עוֹמְדָת לְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּיֹתֵר, וְכִמוֹ שְׂמֻרְמוֹ

באגדת חכמינו הקדושים (שבת פט ע"ב), שלעיתיד לבא יאמר הקדוש-ברוך-הוא אל האבות הקדושים, בניד הטאוי, ואברהם ויעקב יאמרו, ימחו על קדשת שמו, ורק יצחק ומליץ מוכה עליהם, ויאמר להקדוש-ברוך-הוא, פלגא עלי ופלגא עלך (חצי הטאם עלי וחצי הטאם עליך), עין שם. כי יצחק יש הזכות של תפלת מנחה, והוא יכול להמליץ על נשמות ישראל, שמתגברים על כל המניעות באמצע היום, ומתפללים מנחה, בזה יש די והותר לפטר אותם מן הדין ולהביא להם הגאולה.

תוכחתו הנעימה והמתוקה של משה רבנו והדרך שגלה ללחום עם קלפת עוג —
והנה עקר העצה נגד עוג מלך הפשן, שלוחם עם נשמות ישראל לבטל אותם מתפלתם, היא רק בכח הצדיק האמת, שהוא משה רבנו, עליו השלום, שלוחם נגד קלפת עוג בעצמו, וכמו שמוספר בגמרא (ברכות נד ע"ב) שמושה היה גבוה עשר אמות, ולקח נגר בר עשר אמות, וקפיץ עשר אמות, ובזה הגיע לקרסולו של עוג, והכה והפיל אותו. הינו שהראה לנשמות ישראל דרך, שיכולים לקפיץ ולדלג על כל המניעות והכבדות שמסית עוג מלך הפשן נגד התפלה, ויכולים להתפלל שלשת התפלות בחיות ובהתלהבות גדולה, עד שיכניעו קלפת עוג לגמרי. כי משה רבנו מעורר ומחזק נשמות ישראל בתוכה קדושה ונעימה, ונותן תקנה והתחזקות לכל אחד מישראל לעלות ולהתדבק בהשם יתברך, וכמו שמוגלה רבנו ז"ל בתחלת תורה זו, הנקראת "תקעו תוכחה", שרק רועה נאמן כמו משה רבנו, יכול

לומר תוכחה, כי לא כל אדם ראוי להוכיח, ואם אדם נותן תוכחה בדרך גזיון ומוסר, וצועק: "למה עשית כן וכך?" "למה אינך מתבייש ממעשיך?" בזה שובר החוטא לגמרי, וגורם לו לחטא יותר, רחמנא ליצלו, מה-שאין-בן התוכחה של משה רבנו הוא בדרך התחזקות ואהבה, וכמו שעשה פשיירד מן החר וראה את העגל, ששבר את הלוחות, ובזה גרם להם שכחה, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (ערוגין נד ע"א), הינו שישכחו כל העבר שלהם, ויעשו תשובה, ואמר להם, "עדין חביבותא הוא גבן" (שבת פה ע"ב), שעדין הקדוש-ברוך-הוא אוהב אתכם, וכששמעו נשמות ישראל, שעדין הקדוש-ברוך-הוא אוהב אותם, אפלו אחר שעשו עון חמור ומשהת בזה, נתבישו מאד ועשו תשובה.

בכח הצדיק האמת ותוכחתו הקדושה, יש תקנה טובה לתמו הכל ולכן רק משה רבנו יודע איך להוכיח נשמות ישראל ולעורר אותם על עבודת התפלה, עד שינצלו מקלפת עוג לגמרי, כי משה רבנו אומר להם לקפץ ולדג על הכל, ולשפח כל העבר לגמרי, ולבוא לבית הכנסת במסירות נפש, ולהתיגע על פונת התפלה, ועל ידי שאדם מקרב אל צדיק אמתני כמו משה רבנו, בודאי יזכה לכונת התפלה, ולהכניע קלפת עוג לגמרי, כי אחרי כל מה שעשינו שלא בהגון, עדין הקדוש-ברוך-הוא אוהב אותנו, ורוצה לשמוע תפלתינו, כי אין שום יאוש בעולם כלל. וכמו שצעק רבנו ז"ל (לקישי מוהר"ן חלק ב'

סימן עח), אָהֵהוּ! אַל תִּתְנָאֲשׁוּ! אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בְּעוֹלָם בְּלָל, וְכֵן אָמַר (שם סימן קיב), אִם אַתָּה מֵאַמִּין שְׂיִכּוּלִים לְקַלְקַל, תֵּאַמִּין שְׂיִכּוּלִים לְתַקֵּן, כִּי בְכַח הַצַּדִּיק הַאֲמֵת וְתוֹכַחְתּוֹ תְּקַדּוּשָׁה, וְהַתְּחִינּוֹת הַגְּדוּלָה שֶׁמִּתּוֹק וּמְגֻלָּה אֵיךְ לַעֲמֹד בְּתַפְלָה לְמִרּוֹת כָּל מַה שֶׁעֵבֵר עָלֵינוּ – יֵשׁ לָנוּ תַקּוּה טוֹבָה לְתַקֵּן אֶת הַכֹּל.

על ידי התבודדות, מגיע לידי פגנת הלב בתפלות הקבועות

ואפלו אם מתגברות המחשבות הזרות מאד בעת התפלה, הצדיקים נותנים עצות נפלאות איך לזכות לטהרת המחשבה, והוא על ידי תפלת ההתבודדות, וכמו שלמד ארתנו רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן כה), שהתבודדות היא מעלה עליונה וגדולה מן הכל, כי התבודדות הן תפלות פרטיות היוצאות מפנימיות הלב, ובהן אדם מכרח לשים כל מחו ומחשבתו, וכשאדם מרגיל עצמו בזה, ולדבר הרבה אל השם יתברך, על ידי זה בא גם אל פגנת הלב בתפלות הקבועות, ולהרגיש גם אז שהוא מדבר כל מלה נוכח פני ה', וכמבאר ברמב"ם (ריש הלכות תפלה), שפך היתה צורת התפלה בתחלתה, שהיא מיצות עישה מן התורה, וכמו שכתוב (דברים יא, יג): "ולעבדו בכל לבבכם", ואמרו חכמינו הקדושים (מענית ב' ע"א): "איזוהי עבודה שבלב, זו התפלה, שכל אחד היה מסדר צרכיו ובקשותיו לפני השם יתברך בלשון שלוו, רק באשר ראו עזרא ובית דינו (שהם אנשי פגסת הגדולה), שתתארך הגלות, ועלולים לשבח כל ענין התפלה, ולכן תקנו מטבע

ונסח קבוע לשלשת התפלות, שחרית מנחה ומעריב, שהן מכונות נגד שלשת האבות, וכנגד הקרבנות שבבית המקדש, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (ברכות כו ע"ב): 'תפלות כנגד אבות תקנום – תפלות כנגד תמידין תקנום'. אבל עקר שלמות התפלה היא השיחה מעמק הלב אל השם יתברך, ודיקא על ידי שמרגיל עצמו בהרבה התבודדות אל השם יתברך, מגיע לידי פנות הלב בכל שלשת התפלות הקבועות.

"הואיל ותליתם עצמכם בי" – הינו תפילת ההתבודדות

וזה מרמז בדרך נפלאה באגדת חכמינו הקדושים (שבת פט ע"ב):
 לעתיד לבא יאמר להם הקדוש-ברוך-הוא לישראל, לכו נא אצל אבותיכם ויזכיחו אתכם, ויאמרו לפניו: רבנו של עולמם! אצל מי נלך?
 אצל אברהם שאמרת לו "ידוע תדע", ולא בקש רחמים עלינו? אצל יצחק, שברך את עשו: "וזהו כְּאִשֶׁר תִּרְדּוּ", ולא בקש רחמים עלינו?
 אצל יעקב שאמרת לו: "אנכי ארד עמו מצרימה" ולא בקש רחמים עלינו? אצל מי נלך? עכשו "יאמר ה'", אמר להן הקדוש-ברוך-הוא, הואיל ותליתם עצמכם בי – "אם יהיו חטאיכם בשנים בשלג ילבינו" (ישעיה א, יח); עין שם, הינו אפלו אם יגיע זמן שלא תעלנה להם שלשת התפלות שהן מכונות כנגד שלשת האבות, כי לא יבינו עמק דרכי האבות הקדושים, אבל מה יזעיל להם? "הואיל ותליתם עצמכם בי", הינו תפילת ההתבודדות, שאדם תולה עצמו בו יתברך לבד, ואין אף אחד יודע מה הוא עושה, ואין מי ששומע את תפלתו – רק השם

יִתְבַּרְךְ לְבַד, בְּזִכּוֹת הַתְּפִלָּה הַקְּדוּשָׁה הַזֹּאת, יִזְכֶּה לְהַנְצִל מִן הַכֹּל, וְאִם יָבוֹא עַל יְדֵה לְכַוֵּנַת כָּל הַתְּפִלוֹת הַקְּבוּעוֹת בַּקְּדוּשָׁה נְכוֹנָה, כְּכוֹנֵה וּבְהַתְעוֹרְרוֹת כְּרֵאוּי.

עד שִׁיזְכֶּה לְהִיֹּת דְּבוּק בּוֹ יִתְבַּרְךְ בַּקְּבִיעוֹת עֲצוּמָה

וְלִכֵּן אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מִמְטַעַה עֲצָמוֹ כָּלֵל, וּמוֹסֵר נַפְשׁוֹ לְהַתְּפַלֵּל שְׁלֹשֶׁת הַתְּפִלוֹת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּמִנְיַן דִּיקָא, וְכֵן מְרַבֵּה מְאֹד בְּהַתְּבוֹדְדוֹת וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנֵו, וּמוֹסֵר נַפְשׁוֹ לְקַשֵּׁר מִחוּ וּמִחֲשֻׁבְתּוֹ לְדַבְּרֵי פִּיו בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה, כִּי בָּזֶה יִכְנֶס לְעֲצָמוֹ מִחִיצוֹת קְדוּשׁוֹת פְּרוּסוֹת בְּפָנֵי תְּאוֹת נְאוּף, וְיִכְנִיעַ וּיִכְפָּל קַלְפוֹת עוֹג מְלַךְ הַבֶּשֶׁן מִן הָעוֹלָם לְגַמְרֵי, עַד שִׁיזְכֶּה לְהִיֹּת דְּבוּק בּוֹ יִתְבַּרְךְ בַּקְּבִיעוֹת עֲצוּמָה, אֲשֶׁרֵי לוֹ וְאֲשֶׁרֵי חֶלְקוֹ.

לְמַה כָּלֵל אֵת שְׁנֵי הַמְּלָכִים הַגְּדוּלִּים כְּכַנּוּי "הָאֱמוּרָי"?

וְקַשֵּׁר מוֹתְרָא"ש נ"י אֵת הָעֵנִיָּן הַנִּזְ"ל לְפָרֶשֶׁת הַשְּׁבוּעַ, בְּקַשֵּׁר נוֹרָא וְנִפְלְאָ מְאֹד, כִּי הִנֵּה בְּתִיב (בַּמִּדְבָּר כב, ב) וַיֵּרָא בְּלֶק בֶּן צְפּוֹר אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאֱמוּרָי, וּפִרְשׁ רַש"י, שֶׁאָמַר בְּלֶק, אֵלֵו שְׁנֵי הַמְּלָכִים, הֵינּוּ סִיחּוֹן וְעוֹג, שֶׁהֵינּוּ בְּטוּחִים עֲלֵיהֶם, לֹא עָמְדוּ בַּפְּנֵיהֶם, אֲנוּ, עַל אַחַת בְּפִי וּבְפִי! וַיֵּשׁ לְדַקְדַּק, הֲרֵי עוֹג הִיָּה מְלַךְ הַבֶּשֶׁן, וְסִיחּוֹן מְלַךְ חֲשֻׁבוֹן, וְלְמַה הַפְּסוּק מְכַנֶּה אוֹתָם בְּשֵׁם כָּלְלִי, "לְאֱמוּרָי"? וְגַם אֵיךְ מְרַמְזֵת הַכְּנַעַת קַלְפוֹת עוֹג וְסִיחּוֹן בְּפְסוּק זֶה?

ישראל התגברו על הקלפות בוכות התחזקותם באמירות של קדושה

אבל על פי דברי רבנו ז"ל הנ"ל, מוכן הענין מאד, כי עקר קלפת עוג היתה לבטל נשמות ישראל מעבודת התפלה, ולזרק עליהם הר גדול, עד שיבטל אותם מן התפלה לגמרי, אבל נשמות ישראל התחזקו מאד, בכח התוכחה והתחזקות של משה רבנו, למסר נפשם על עבודת התפלה, ולא להתיאש כלל מפל המחשבות הזרות המתגברות עליהם, והתאזרו מאד עם כל הכחות, לחדש עצמם עם אמירות קדושות של תפלות והתבודדות, ולא להתפעל מקלפות עוג כלל, וזה אשר הכנים פחד ומורא גדול בבלק ובקמו, שזהו, וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי, "לאמורי" דיקא, הינו אל האמירות והדבורים של התפלה, שמשו רבנו חזק אותם בדבורי הקדושים, שיתעוררו מאד לעבודת התפלה, ויתגברו עם אמירות קדושות של תפלות והתבודדות, עד שיכניעו כל הקלפות לגמרי.

אדם שכחו בפיו - בלעם, שיכול לטמא אותם על ידי הכל פיו

ולכן קבל בלק עצוה ומזמה רעה, להכניע אותם על ידי טמאת בלעם הרשע, ואמר, הרי ישראל מתגברים במדתו של משה רבנו, שאין כחו אלא בפיו, אף אנחנו נבוא עליהם באדם שכחו בפיו, שהוא בלעם הרשע, פי בלעם היתה "זה לעמת זה" בטמאה, כנגד משה רבנו עליו השלום, משה רבנו היה קדוש בתכלית הקדושה, עד שתיה פרוש מן האשה לגמרי על פי צווי ה', וכמו שכתוב (דברים ה, כח):

"ואתה פה עמוד עמדי", ובלעם היה טמא מאד בטמאת נאוף, עד שעשה מעשה אישות עם אתונו, רחמנא ליצלקו, שזהו אתו"ן גימטריא זנ"ת – שהיה שטוף בתאוה זו ביותר, רחמנא ליצלקו, ובכח טמאתו, רצה בלך להתגבר על נשמות ישראל, ולקלקל פהם שיש להם בפייהם ממשוה רבנו, ולבטל אותם מתפלתם, כי יביא קלפה קשה כמו בלעם הרשע, שעצם הכל פיו טמא ומטמא (לקוטי מוה"ר"ן חלק א' סימן מג). ועל ידי זה יוכל לבטלם מעבודת התפלה, כי מעצם התגברות המחשבות הזרות הבאות מבלעם הרשע, יפריץ את כל המחצות הקדושות שיש במחם, ויצליח לבטל אותם מתפלתם לגמרי, חס ושלום.

על ידי שישראל חזקים בהתבודדות שקבלו מהאבות לא יוכל להם בלעם

אבל הקדוש-ברוך-הוא מרב אהבתו את ישראל, הפר עצתו הרעה, וכאשר רכב בלעם על אתונו לקלל נשמות ישראל, שלח מלאך בדרך, ועבב אותו שלש פעמים, ופרש רשי (פסוק כו), **סימני אבות הראהו**, הינו שהמלאך הראה לבלעם, שלא יצליח לבטל נשמות ישראל מן שלשת התפלות שירשו מן האבות הקדושים, כי הם חזקים בהן מאד, והם חזקים בדרךי האבות, ללכת לשדה ולהתפלל, והם יודעים שאין להם שום עצה בכל הצרות והדחקות שעוברות עליהם רק תפלה והתבודדות, כי זה בונה מחיצות מחם, להיות שמורים מפל התאוות הרעות.

המלאך עזר האתון שלש פעמים, ורמז גדל כח התפלה

ואלו שלשת העמידות של מלאך ה' שנמתה האתון מפניו – מרמזות על סוד התפלה. וכמו שכתוב (פסוק כג) **וַתֵּרֶא הָאֱתוֹן אֶת מַלְאֲךְ ה' נֹצֵב בְּדַרְךָ וַחֲרָבוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ** – **"וַחֲרָבוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ"**, מרמז על הרב התפלה, וכמו שכתוב (תהלים קמט, ו): **"וַחֲרָב פִּיפְיוֹת בְּיָדָם"**, ואמרו חכמינו הקדושים (מדרש תהלים מזמור קמט): **'פיהם של ישראל הוא הרבם. ותט האתון מן הדרך ותלך בשדה וגו', רמז לשלמות התפלה, שהיא בשדה דיקא, וכמו שכתוב (פראשית כד, סג):** **"וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוֹמַח בְּשָׂדֵה לַפְּנֹת עֵרֶב"** (לקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן יא), והוא רמז לתפלת מנחה שתקן יצחק אבינו, שעליה צריכים למסר נפשו ביותר, כי היא באמצע היום, בתוך תקופת טרדותו ובלבולו, וצריכים להתגבר מאד להתפלל אותה בראוי.

התפלה שהיא מחיצות המוחין היא כאה מקורות הלב

ויעמד מלאך ה' במשעול הפרמים גדר מזה וגדר מזה – **"וַיַּעֲמֵד רָמֵז לַתְּפִלָּה"**, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (ברכות ו' ע"ב): **'אין עמידה אלא תפלה'**, ורמז לתפלת שחרית שתקן אברהם אבינו, שאצלו כתיב (פראשית יט, כו): **"וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר עָמַד שָׁם"** – **"גדר מזה וגדר מזה"** רמז למחצות המוחין שנגבנות על ידי התפלות, ונעשות כמו **"גדר מזה וגדר מזה"**, לשמור על המוח מפל מיני מחשבות זרות והרהורים רעים – **וַתֵּרֶא הָאֱתוֹן אֶת מַלְאֲךְ ה' וַתֵּלַחֵץ אֶל הַקִּיר** – **"הקיר"** מרמז על עבודת התפלה, שצריך להיות

מקירות הלב, וכמו שכתוב (ישעיה לח, ב): "ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה'", ואמרו חכמינו הקדושים (ברכות י"ע"ב), שהתפלל מקירות לבו, שזה סובב והולך במיוחד על תפלת ההתבודדות, שיוצאת מקירות הלב, בלי מחשבות זרות, ובזה רמז הפלאה אל בלעם, שלא יועילו כל נבלי ערמוניותיו לבטל קדשת ישראל, כי הם חזקים בעבודת התפלה, לשפוף נפשם לפני ה' מקירות הלב, ותלחין את רגל בלעם אל הקיר, שפכה תפלתם, לוחצים וכותתים רגל בלעם אל הקיר, ושוכרים את כחו, וכמו שעשה משה רבנו אל עוג מלך הבשן, שהכהו ברגלו והפיל אותו.

אין מעמד וקיום לנשמות ישראל אלא על ידי תפלה

ויוסף מלאה ה' עבור ויעמד במקום צר אשר אין דרך לנשמות ימין ושמאל – ויעמד במקום צר – אין עמידה אלא תפלה (ברכות ו' ע"ב), ומפרש מותרנ' ת' ז"ל (לקוטי הלכות אונגאר הלכה ג'), שאין מעמד וקיום לנשמות ישראל אלא על ידי תפלה, כי הם יודעים שאפילו במקום הצר והדחוק, אין שום עצה אחרת רק לצעק אל ה', וכמו שכתוב (תהלים קו, כח): "ויצעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יצילים", ואי אפשר לנשמות מדרף התפלה לא לימין ולא לשמאל (לקוטי מוהר"ן חלק א' סימן ב'). והוא רמז לתפלת ערבית שתקן יעקב אבינו, שהיא התפלה שמתפללים בלילה, והוא רמז להתחזקות בתפלה בעת הזמן שצר לאדם, ומרגיש כל מיני חשך ואפלה, ונמצא בדחוק וצר ומר לו עד מאד, שגם אז צריך להתחזק ולא לעזוב את דרך התפלה בשום פנים ואופן.

רַבְּנוּ ז"ל לָחֵם עִם קִלְפַת בִּלְעָם בְּשַׁעַת תְּפִלָּתוֹ

נִמְצָא, שֶׁמִּנְּנוּ אֲבוֹת מִפֶּשַׁע הָרָאָהוּ, בְּשִׁלְשָׁה עֲבוּבוּם וְהַמִּזוֹת
 אֵלוּ, בְּכַדֵי הַהוֹדִיעַ לוֹ שֶׁלֹּא יוֹעִיל לוֹ כָּלֵל לְהַפְרֵ קִדְשֵׁי יִשְׂרָאֵל, כִּי
 הָאֲבוֹת הַקְּדוּשִׁים, וְהַצְדִּיקִים הַקְּדוּשִׁים שֶׁבְּכָל דּוֹר, מְגִלִּים עֲבוֹדַת
 הַתְּפִלָּה בְּעוֹלָם, וְלוֹחֲמִים תְּמִיד עִם קִלְפַת בִּלְעָם לְבַטֵּל אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם,
 וְכִמוֹ שֶׁפִּעַם הִתְבַּטָּא רַבְּנוּ ז"ל (חַי מוֹהֲרָ"ן סִימָן רמ"ד), עַל גְּדֵל הַיִּסְוּרִים
 שֶׁיֵּשׁ לוֹ, שֶׁהוּא מְכַרְח לְחַשֵּׁב בְּמַחְשֵׁבְתוֹ בְּכָל יוֹם אֵת בִּלְעָם בְּתוֹךְ
 תְּפִלָּתוֹ, וְאָמַר מוֹהֲרָנֵ"ת ז"ל, שֶׁהַמּוֹכֵן מוֹדְבָרָיו בְּפִשְׁיטוֹת, שֶׁהוּא צָרִיךְ
 בְּכָל יוֹם בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה לְהַכְנִיעַ אֵת בִּלְעָם הָרָשָׁע, לְבַטֵּל טְמָאָתוֹ מִן
 הָעוֹלָם, וּבְשַׁעַת הַתְּפִלָּה דִּיקָא, כִּי זוֹהִי עֲצַת בִּלְעָם לְסַתֵּר וּלְהַפְרִיעַ
 תְּפִלוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲבָל הַצְדִּיקִים הַגְּדוֹלִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת מִשְׁה, לוֹחֲמִים
 עִמּוֹ בְּכָל עֵת וּמְבַטְלִים אֵת טְמָאָתוֹ לְגַמְרֵי.

הֵן עִם כְּלָבִיא יָקוּם וְכֹאֲרֵי יִתְנַשֵּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד יֵאכַל טָרֵף

וּלְבַסּוּף הַכָּרַח בִּלְעָם הָרָשָׁע לְהוֹדוֹת עַל כָּל זֶה, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם כַּח
 הַתְּפִלָּה בְּבִקּוֹר וּבְעֶרֶב שֶׁשׁוֹמֵר עֲלֵיהֶם מִכָּל רַע, וְכִמוֹ שֶׁאָמַר (בַּמִּדְבָּר כ"ג,
 כ"ד) הֵן עִם כְּלָבִיא יָקוּם וְכֹאֲרֵי יִתְנַשֵּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד יֵאכַל טָרֵף וְגו',
 וּפְרַשׁ רַש"י, כְּשֶׁהֵן עוֹמְדִין מוֹשִׁינְתֶם שְׁחֵרִית, הֵן מוֹתַנְבְּרִין כְּלָבִיא וְכֹאֲרֵי
 לְחַטּוֹף אֵת הַמַּצּוֹת, לְלָבֵשׁ טְלִית, לְקַרֵּא אֵת שְׁמֵעַ וּלְהַנִּיחַ תְּפִלִּין, וְלֹא
 יִשְׁכַּב בְּלִילָה, עַד שֶׁהוּא קוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמֵעַ עַל מִפְּתוֹ, וְכֵן הוֹדָה עַל
 עֲצָם כַּחֵם לְבוֹא לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּלְהַתְּפַלֵּל, וְזֶה מְסַתֵּר אוֹתָם מִכָּל רַע

וּמִמָּאָה, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר (בַּמִּדְבָּר כ"ד, ה) **מִה טוֹב וְאֶחָדֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכַּנְּנוֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל**, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (פְּנִיחֵרִין ק"ב ע"ב) שֶׁזֶהוּ סוּבֵב וְהוֹלֵךְ עַל בְּתֵי כְּנַסִּיּוֹת וּבְתֵי מִדְרָשׁוֹת שֵׁישׁ לְיִשְׂרָאֵל אֶפְלוּ בְּגִלוֹתָם, שֶׁהֵם מוֹסְרֵינּוּ נַפְשָׁם לְלֶכֶת לְתוֹכָם, וּלְהִתְפַּלֵּל שְׁלֹשֶׁת הַתְּפִלוֹת בְּצַבּוֹר, **בְּנִחְלִים נִפְיּוּ בְּגִנְתַּת עֲלֵי נְהַר**, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (תְּנַא דְּבֵי אֱלִיהוּ פָּרָק כ"א): 'מִה נִחְלִים מַעֲלִין אֶת הָאָדָם מִן הַטְּמֵאָה לְטַהֲרָה, כִּדּוּ בְּתֵי כְּנַסִּיּוֹת וּבְתֵי מִדְרָשׁוֹת מַעֲלִין אֶת הָאָדָם מִן הַטְּמֵאָה לְטַהֲרָה'.

הוּ עַם "לְכַרְד" וְשִׁבּוֹן – שֶׁהֵם חֲזָקִים בַּתְּפִלָּת הַהִתְבּוֹדְדוֹת

וְכֵן אָמַר (פְּסוּק מ"ו): הוּ עַם "לְכַרְד" וְשִׁבּוֹן, וְאָמַר מוֹהֲרַנ"ף ז"ל (לְקוּשֵׁי תַלְכוּת תְּפִלָּה תַלְכָּה ה"א), שֶׁזֶה רִמּוֹ לְעֲנִין תְּפִלָּת הַהִתְבּוֹדְדוֹת שֶׁהֵם חֲזָקִים בָּהּ מְאֹד, וְלָכֵן **וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשְּׁב**, שֶׁהִמְחִשְׁבוֹת הַזְּרוֹת שֶׁל הַגּוֹיִם, לֹא תוּכְלָנָה לַכָּנֵס בְּמַחֵם וּלְקַלְקֵל אוֹתָם, חֵם וְשְׁלוֹם, כִּי רָאָה וְהִבִּין בַּלְעָם שֶׁכָּל טְמֵאָתוֹ לֹא יְכוּלָה לְשַׁלּוֹט בָּהֶם מִחֲמַת שֶׁהֵם חֲזָקִים מְאֹד בַּעֲבוּדַת הַתְּפִלָּה, הֵן בַּתְּפִלוֹת הַקְּבוּעוֹת וְהֵן בַּתְּפִלָּת הַהִתְבּוֹדְדוֹת, וְזֶה שׁוֹמֵר עֲלֵיהֶם מִכָּל רֵעַ.

הַעֲצָה הַחֲרוּזָה שֶׁל בַּלְעָם – לְהִכְשִׁיל בַּתְּאוֹת נְאוּף וְהַתְקוּן שֶׁל זֶה

וְרַק עֲצָה רְעָה אַחַת הַשְּׂאִיר בַּלְעָם לְבָלֵק, שֶׁאִם יִצְלִיחַ לְהִכְשִׁיל אוֹתָם בְּנְאוּף, רַחֲמֵנָא לְיִצְלוֹ, בְּזֶה יִקְלַקֵּל מַחֵם לְגַמְרֵי, רַחֲמֵנָא לְיִצְלוֹ, וְכֵן עֲשֵׂה, וְעַקֵּר הַתְּקוּן הַזֶּה עַל יְדֵי פְנִיחָם בְּזוֹ אֱלֻעֵזֶר בְּזוֹ אַחֲרֵן הַפְּתוּחַ.

שהוא הצדיק האמת שמתפלל התפלה בבחינת דין (פמובא בתחלת תורה זו של רבנו ז"ל), שאפילו בשעת התנגדות התאוות מאד, רחמנא ליצלו, הוא מוסר נפש להתפלל אל השם יתברך, ולצעק מעמק הלב אליו יתברך, עד שמעורר כל נשמות ישראל לעשות כמוהו, ותפלות אלו עומדות בבית הבליעה של הסמ"ך מ"ם, ומכריחות אותו לתן הקאות, עד שמוציא כל הקדושות שבלע מנשמות ישראל, ונמתקים כל הדינים מעליהם לגמרי.

והשם יתברך יזכנו להיות חזקים מאד בעבודת התפלה,
 ולמסר נפשנו להתפלל שלשת התפלות בבית הכנסת בכל יום בצבור,
 וכן להתבודד הרבה עמו יתברך, עדי נזפה להיות דבקים בו יתברך
 תמיד ולהקלל בו יתברך לגמרי מעתה ועד עולם, אמן ואמן.